

İslâm Hukukunda Vekilin Vekil Tayini

Mustafa KİSBET | <https://orcid.org/0000-0001-9201-2778>

Dr. Öğr. Üyesi | Yazar | mkisbet@kastamonu.edu.tr

Kastamonu Üniversitesi | <https://ror.org/015scty35>

İslam Hukuku | Kastamonu, Türkiye

Öz

Müvekkil tarafından tayin edilen vekiller, vekâlet akdinin konusu olarak ifa etmeleri gereken işleri bizzat kendileri yerine getirdikleri gibi diğer kişileri vekil tayin ederek onlara da yaptırmaktadırlar. Bu makalenin konusu vekilin tevkil yetkisidir. Bu bağlamda vekilin başka birini ikame vekil veya alt vekil olarak tayin yetkisinin hangi durumlarda bulunduğu ve bu vekillerin hukukî sorumluluk sınırlarıyla ilgili mezheplerin görüşlerinin tespiti ve bu görüşlerin karşılaştırılarak İslam hukukunun konuyla ilgili teorisinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu yönüyle bu makale vekilin bir başkasını yerine ikame ve alt vekil tayini konusu ile ilgili tek müstakil ve ayrıntılı çalışmadır. Makale hazırlanırken öncelikle her mezhebin başlıca eserleri kronolojik olarak sıralanıp vekâlet bölümleri titizlikle taranmış ve elde edilen dağınık haldeki bilgiler toplanmıştır. Ayrıca vekâlet ile ilgili muasır müstakil çalışmalar da incelenmiştir. Daha sonra elde edilen bu malumat analiz edilip mukayesesi ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Konu öncelikle müvekkilin vekile vekil tayini için açıkça izin verip vermemesine göre incelenmiştir. İkinci olarak da müvekkilin bu yetkiyi verip vermediğini açıkça ifade etmediği durumlarda, vekilin tevkil yetkisinin olup olmadığına dair görüşler ele alınmıştır. İslam hukukçuları kural olarak vekilin, vekâleti bizzat ifasının esas olduğunu kabul etmekle beraber bazı durumları istisna etmişlerdir. İstisnalarda ilk göze çarpan husus Hanefîlerin vekâlet akdindeki güven ilkesini göz önünde tutarak tevkil yetkisini sınırlandırırken diğer fukahânın ise vekâlet konusu için ifasını öne alarak bu yetkiyi genişletmeleridir. Ancak görüşlerin değerlendirilmesi yapıldığında Hanefîler ve diğer mezhep müçtehitleri arasında gerçekte görüş ayrılığı bulunmadığı, içtihadların birbirini tamamladığı görülmektedir. Çalışmada alt ve ikame vekillerin tayin yetkisine bağlı olarak azil edilmeleri konusu da ele alınmıştır. Son olarak da İslam Hukukundaki görüşler ile Türk Borçlar Kanunundaki hükümler arasında kısa bir karşılaştırma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler

İslâm Hukuku, Vekâlet, Tevkil, Alt Vekâlet, İkame Vekâlet.

Atıf Bilgisi

Kisbet, Mustafa. "İslâm Hukukunda Vekilin Vekil Tayini". *Rize İlahiyat Dergisi* 25 (İslam Hukuku Özel Sayısı 2023), 75-87. <https://doi.org/10.32950/rid.1323751>

Yayın Bilgileri

Türü	Araştırma Makalesi		
Süreç Bilgileri	Geliş Tarihi: 06.07.2023	Kabul Tarihi: 19.09.2023	Yayın Tarihi: 20.10.2023
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme		
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.		
Benzerlik Taraması	Yapıldı – iThenticate		
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.		
Etik Bildirim	ilahiyatdergi@erdogan.edu.tr		
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.		
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.		

Dizinlenme Bilgisi

Appointment of Attorney's Attorney in Islamic Law

Mustafa KİSBET | <https://orcid.org/0000-0001-9201-2778>

Asst. Prof. | Author | mkisbet@kastamonu.edu.tr

Kastamonu University | <https://ror.org/015scty35>

Islamic Law | Kastamonu, Türkiye

Abstract

The attorneys appointed by the client not only carry out the work that needs to be done as the subject of the contract of attorney but also appoint other people as attorneys and have them do it. The article is about the attorney's power of attorney it is aimed to define the situations in which the attorney has the authority to appoint someone else as a substitute or sub-attorney, and to determine the views of the school on the legal liability limits of these sub-attorneys and to present the theory of Islamic law on the subject by comparing these views. From this aspect, the article is the only independent and detailed study on the substitution and appointment of a sub-attorney. While preparing the article, the main works of each school were listed chronologically, power of attorney sections were meticulously examined, and disorganized information was collected together. Contemporary independent studies on the power of attorney were also examined. Furthermore, the acquired information was analyzed, compared, and evaluated. The issue was first examined whether the client explicitly permitted the attorney permission to appoint a sub-attorney. Secondly, opinions were examined regarding whether the lawyer has the authority to appoint in cases where the client did not indicate whether he gave this authority. While Islamic jurists accept that the attorney's performance is essential, they make exceptions in some cases. The first thing that stands out in those exceptions is that the Hanafis limit the authority of attorney by taking into account the principle of trust in the contract of power of attorney, while the other fuqaha expand this authority by putting emphasis on the performance of the subject of power of attorney forward. However, when the views are evaluated, it is seen that there is no difference of opinion between the Hanafis and other law schools and that the ijthāds ijthāds complement each other. The issue of revocation of substitutes and sub-attorneys depending on the authority of appointment was also discussed in the article.

Keywords

Islamic Law, Power of Attorney, Appointment of Sub-attorney, Sub-power of Attorney, Substitute Power of Attorney.

Citation

Kisbet, Mustafa. "Appointment of Attorney's Attorney in Islamic Law". *Rize Theology Journal* 25 (Special Issue of Islamic Law 2023), 75-87. <https://doi.org/10.32950/rid.1323751>

Publication Information

Type	Research Article		
Process Information	Date of Submission: 06.07.2023	Date of Acceptance: 19.09.2023	Date of Publication: 20.10.2023
Peer-Review	Double anonymized - Two External		
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.		
Plagiarism Checks	Yes - iThenticate		
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.		
Complaints	ilahiyatdergi@erdogan.edu.tr		
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.		
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.		

Abstracting and Indexes

Giriş

İnsanlar kendi yapmaları gereken bazı işleri mecburiyet, rahatlık veya daha iyi yapılması gibi saiklerle başkalarına yaptırmaktadırlar. Bazı işlerin vekillere yaptırılması da bu uygulamaların en bilinen örneklerindedir. Bir kişinin kendisini temsil etmesi için diğer birine yetki vermesi olarak bilinen vekâlet, Mecelle’de “Bir kimse işi başkasına tefvîz etmeye ol işde onu kendi yerine ikame eylemektir.” (md. 1449) şeklinde tanımlanmıştır.¹

Müvekkilin birden çok vekil tayini konusunu araştırırken² müstakil olarak incelenmesi kanaatine vardığımız vekilin vekil tayini konusu ile ilgili olarak henüz bir çalışma yapılmaması bizi bu çalışmaya teşvik etmiştir.

Vekiller kendilerine verilen vekâlet konusu işleri kendileri yapabildikleri gibi tamamen veya kısmen başka kişilere de yaptırabilmektedirler. Bir iş için tayin edilen vekilin İslâm hukukuna göre bu işi başkalarına yaptırabilmesindeki ölçüler nelerdir? Bir başka deyişle vekil hangi durumlarda kendi yerine vekil tayin edebilir? İşte bu makalenin konusu kısaca -vekilin tevkil yetkisi- olarak ifade edilebilecek olan hukuki vakıanın ortaya konulmasıdır.

Makale hazırlanırken İslâm hukuk mezheplerinin başlıca eserleri yanında vekâlet ile ilgili muasır müstakil çalışmalara³ başvurulmuş; bunlardan kaynak değeri olan ve özgün bilgi içeren eserler kullanılmıştır. Elde edilen bilgiler de analiz edildikten sonra mukayeseli olarak sunulup değerlendirilmiştir. Görüldüğü kadarıyla vekâlet ile ilgili çalışmalarda vekilin başka birini vekil tayini konusuna ayrıntılı olarak değinilmediği gibi konu ile ilgili Türkçe olarak İslâm Hukuku alanında herhangi bir müstakil çalışma da yoktur. Arapça olarak vekillerin birden fazla olmasının konu edildiği Ali Ebu’l-Basal tarafından kaleme alınmış “Teaddüdü’l-vükelâ fi’l-fikhi’l-İslâmî” isimli bir makalede konuya kısmen değinilmiştir.⁴ Bizim makalemiz ise bu çalışmaya göre çok daha ayrıntılı olup sadece farklara değinilmekle kalmamış görüşlerin tahlilinden sonra mukayesesi ve uzlaştırılması da yapılmıştır. Ayrıca çalışmamızda vekilin başka birisini ikame vekil veya alt vekil olarak tayin yetkisinin bulunup bulunmadığı; bunların hukukî sorumluluk sınırlarıyla ilgili mezheplerin doktriner çalışmalarının tespiti ve mukayesesi üzerinde durularak konuyla ilgili derli toplu bir sonuca ulaşılmaya da çalışılmıştır. Bu açılardan makalemiz benzer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Vekilin kendisi için vekil tayin etmesi ve hukuki sonuçlarına ait hükümler, incelediğimiz İslâm hukuku kitaplarında genellikle vekâlet bölümlerinde “vekillerin çokluğu” başlığı altında bulunmaktadır. Tabii olarak makalemizin temel kaynakları her mezhebe ait muteber fıkıh kitapları olmuştur. Bunun yanında vekâlet ile ilgili muasır tez, makale ve maddeler de gözden geçirilip varsa özgün tespitlerden de faydalanılmıştır. Araştırma sırasında mezheplere ait görüşlerin toplanması ve bunun yanında dikkatli bir şekilde tahlili için gayret gösterilmiştir. Konunun yüzeysel olarak işlendiği ve sadece farklara işaret edilen diğer çalışmaların aksine bu makalede görüşlerin uzlaştırılması için gösterilen çaba diğer çalışmalardan belirgin bir fark olarak öne çıkmaktadır.

Makalede konuya kısa bir giriş yapıldıktan sonra vekilin yerine vekil tayini yetkisi öncelikle müvekkilin izin verip vermemesine göre ele alınmıştır. Sonrasında ise görüşlerin daha çok yoğunlaştığı müvekkilin konuya dair açık bir kayıt koymadığı durumlarda vekilin tevkil yetkisinin varlığı üzerinde durulmuştur. Son olarak da günümüzdeki duruma ışık tutması açısından İslâm Hukukundaki görüşler ile Türk Borçlar Kanunundaki hükümler arasında kısa bir mukayese yapılmıştır.

Bu makalenin vekâlet konusu ile ilgili diğer çalışmalardan farkı, diğer çalışmalarda vekâlet konusunun genel olarak ele alınırken bu çalışmanın vekilin bir başkasını yerine ikame ve alt vekil olarak tayin etmesi özelinde olmasıdır. Makale bu yönüyle vekilin tevkili konusu ile ilgili tek müstakil çalışmadır. Ancak konunun, müvekkilin birden fazla vekil tayini meselesi ile birlikte “İslâm hukukunda birden fazla vekil tayini” başlığı altında ve de genişletilerek yeniden ele alınması da mümkündür.

Vekilin, görevlendirildiği işte bir başkasını vekil tayin etmesi, İslâm hukukunda ilke olarak geçerli görülmesine rağmen vekilin bu yetkiye nasıl ve ne derecede sahip olduğu hakkında farklı görüşler bulunmaktadır.

İslâm hukukçuları, müvekkilin vekile bir başkasını tevkil için açık izin verdiğinde de tevkil yetkisinin olduğuna dair görüş birliğindedirler. Aynı şekilde tevkile izin vermediğinde, vekil tayin yetkisinin olmadığı hakkında da bir genel görüş birliğinden

¹ Ali Himmet Berki, *Açıklamalı Mecelle: (Mecelle-i ahkam-ı adliye)* (İstanbul: Hikmet Yayınları, 1990).

² Mustafa Kisbet, “İslâm Hukukunda Bir Tasarrufta Birden Çok Vekil Tayini ve Sonuçları”, *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 7/1 (30 Haziran 2021), 727-750. Fıkıh kitaplarında “bir iş için birden fazla vekil tayini” ve “vekilin vekil tayini” konuları bazen “vekillerin çokluğu” başlığı altında birlikte bazen ayrı ayrı olarak ele alınmıştır.

³ Hasan Tanrıverdi, *İslâm Hukukunda ve Modern Hukukta Vekalet Akdi* (Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1998); Bilal Aybakan, *İslâm Hukukunda Vekâlet Sözleşmesi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990); Bilal Aybakan, “Vekâlet”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013).

⁴ Ali Ebu’l-Basal, “Teaddüdü’l-vükelâ fi’l-fikhi’l-İslâmî”, *Mecelletu’l-Hikme* 36 (Ocak 2008), 263-300.

söz edilebilir.⁵ Müvekkil izin vermediği hâlde aksi hareket edip yerine bir başkasını görevlendiren vekil oluşacak zararı öder. Çünkü müvekkilin veya örfün belirlediği sınırları aşan vekil, meydana gelebilecek her türlü zararın tazmin sorumlusudur.⁶

Vekilin tevkili ile ilgili tartışmalar genellikle, tevkil yetkisi ile ilgili açık bir ifade bulunmadığı yani mutlak olarak tayin edildiği durumda, bu yetkinin olup olmadığı şayet varsa hangi koşullarda olduğunda yoğunlaşmaktadır. Hanefîler bu durumdaki vekilin tevkil yetkisini sınırlı tutarken, çoğunluk vekilin müvekkilden habersiz vekil tayin hakkını biraz daha genişletmiştir.

Buna göre vekilin tevkil yetkisi, müvekkilin izin vermesi ve mutlak olarak tayin edip herhangi bir kayıt koymaması olarak iki başlık altında incelenecektir.

1. Müvekkilin Vekile Tevkil İçin Talimat veya İzin Vermesi

Müvekkil, vekiline başka birini vekil tayin etmesi için açık veya dolaylı yoldan izin verebileceği gibi bizzat kendisi vekilinden bir başkasını vekil tayin etmesini de talep edebilir. Bu iznin veya talebin şekli, ikinci vekilin kimin vekili sayılacağı ve azlinin nasıl olacağı hususlarında belirleyici olmaktadır.

Açık izin: Müvekkilin vekâlete açık izin vermesi, vekâlet verirken mutlak olarak vekil tayin etmesini, “(müvekkilin) kendi adına vekil tayin etmesini” veya belli birini vekil tayin etmesini istemesi gibi sözlü veya yazılı ifadeler kullanması ile olur.⁷

Hanefîlere göre müvekkil, vekiline belli birini vekil tayin edebileceğini açıkça belirtmiş ise ikinci vekil müvekkilin vekili yani müvekkil tarafından görevlendirilmiş vekil sayılır ve ilk vekilin azil olunmasından etkilenmez.⁸ Burada müteselsil vekâlet söz konusudur.

Şâfiî ve Hanbelîlere göre ise böyle bir izinde, müvekkilin vekile kimin adına vekil tayin etmesine izin verdiğine bakılır. Eğer müvekkil “kendine/kendi adına vekil tayin et” demişse, ikinci vekil ilk vekilin vekili olur. Bu durumda ikinci vekil, müvekkilin ilk vekili azletmesi veya ilk vekilin ölüm, akıl kaybı, hacr gibi bir sebeple azl olması ile kendiliğinden azl olur. Müvekkil “bana/benim adıma vekil tayin et” diyerek veya mutlak olarak “vekil tayin et” diyerek yetki verirse, ikinci vekil müvekkilin vekili olur. Bu şekilde vekil olanlar müvekkil tarafından azledilebilirler fakat birbirlerini azledemezler. Bir önceki şıkta olduğu gibi bu durumda da müvekkilin ölümü, ilk vekili azletmesi veya ilk vekilin ölüm, akıl kaybı gibi bir sebeple kendiliğinden azl olması ile ikinci vekil de azl olur. Müvekkil, belli birini vekil tayin etmesini istemişse ilk vekil bir başkasını vekil tayin edemez.⁹

Dolaylı izin: Müvekkilin, vekâlet verirken vekilin görevini ifası sırasında istediği şekilde davranabileceğini bildiren genel ifadeler kullanması aynı zamanda tevkil yetkisi vermesi anlamına da gelir. Dolaylı yoldan izin verme daha çok vekâletin mutlak olarak verilmesinde görülmektedir.

Müvekkilin hangi ifadeleri kullanarak vekile dolaylı yoldan tevkil yetkisini verebileceği konusunda mezheplerin görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

Hanefîlere göre, “bu vekâlet konusunda her ne yaparsan caizdir (geçerlidir)” veya “kendi görüşüne göre hareket et” gibi genel izin içeren ifadeler, vekilin bir başkasını tevkil etmesine müvekkilin baştan razı olması ve bu rızasını da bildirmesi anlamındadır. Hanbelîlere göre de hem bu ifadeler hem de bunlara benzeyen “ne istersen yap” veya “nasıl istersen öyle yap” gibi sözler tevkil için de izindir.¹⁰

Şâfiîlere göre ise müvekkilin vekile “ne istersen yap” veya “ne yaparsan yap” ifadeleri bir başkasını tevkil için izin sayılmaz.¹¹

⁵ Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullâh b. Ahmed b. Muhammed Makdisî Cemmâilî İbn Kudâme, *el-Muğni* (Kahire: Mektebetü'l-Kahire, 1968), 5/70. Ancak ileride açıklanacağı üzere Hanefîler, akdin hukukunda vekili asil olarak gördüklerinden, müvekkil izin vermese bile akdin hukukuna ait işlemlerde vekilin tevkil yetkisi olduğunu söylerler.

⁶ Berki, *Açıklamalı Mecelle* m. 1463. Bk. Eminefendizâde Küçük Ali Haydar Efendi, *Dürerü'l-hükkâm şerhi Mecelleti'l-ahkâm şerhi'l-kitabi'l-vükelâ* (İstanbul: Şirket-i Mürettebiye Matbaası, 1319), 11/134 vd.

⁷ Ahmed Şemseddin Kâdizâde, *Netâici'l-efkâr fi keşfi'r-rumûz ve'l-esrâr (Tekmitetü Fethi'l-kadîr)*, thk. Abdürrezzâk Gâlip el-Mehdi (Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.), 8/100; Şemseddin Hatîb Muhammed b. Ahmed Kâhirî eş-Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meânî elfâzi'l-Minhâc* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994), 3/248.

⁸ Zeynüddin Zeyn b. İbrâhim b. Muhammed el-Mısri el-Hanefî İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu Kenzi'd-dekâ'ik* (Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-İslâmî, ts.), 7/175; Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukukî İslamiyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu* (İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1986), 6/327.

⁹ Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habîb el-Mâverdi, *el-Hâvi'l-kebîr fi fıkhi mezhebi'l-İmâm eş-Şâfiî ve hüve şerhu Muhtasari'l-Müzenî* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999), 6/519; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 3/248, 249; Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Hamza el-Ensârî er-Remlî, *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-minhâc* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1984), 5/39, 40; Mansur b. Yunus b. Salâhiddin el-Buhûtî, *Keşşâfü'l-kinâ' an metni'l-İknâ'* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 3/466, 467.

¹⁰ Ebû Bekr Şemsüleimme Muhammed b Ahmed b Sehl es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1993), 19/17; İbn Nüceym, *Bahr*, 7/175; Bilmen, *Kamus*, 6/327; Buhûtî, *Keşşâf*, 3/466.

¹¹ Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mür en-Nevevî, *Ravdatu't-talibîn ve umdetü'l-müftiyîn (müttekîn)*, thk. Züher eş-Şâviş (Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1992), 4/314, 315; Ebû'l-Abbâs Şihâbüddin Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sa'dî el-Heytemî, *Tuhfetü'l-muhtâc fi-Şerhi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru İhyai't-Türâsi'l-

İkinci vekilin azli: Mezhepler arasında tevkil için vekile açık veya dolaylı izin verilmesine bağlı olarak tartışılan bir konu da ikinci vekilin azline kimin yetkili olduğudur.

Hanefîlere göre, ilk vekilin ikinci vekili azil yetkisine sahip olmasını müvekkilin kendisine verdiği vekil tayin yetkisi belirler. Bir başka deyişle ikinci vekilin kimin vekili olduğunu ve dolayısı ile kim tarafından azl edilebileceğini müvekkilin kullandığı ifadeler gösterir. Örneğin müvekkil, vekiline “kendi görüşüne göre hareket et” tarzında yetki vermişse, ikinci vekil müvekkilin vekili sayılır ve ilk vekilin azledilmesinden (veya azlolunmasından) etkilenmez. Fakat müvekkil, “ne istersen yap” veya “ne yaparsan geçerlidir” tarzında daha genel bir ifade kullanmışsa bu yetki hem tevkili hem de azli kapsar ve ilk vekil ikinciye azil hakkına da sahip olur. Bununla beraber müvekkilin ölümü ile her ikisi de azl olurlar.¹²

Şâfiîlere göre de ikinci vekilin azil yetkisini, kimin adına vekil tayin edildiği belirler. Buna göre müvekkil vekilden ya bu ilk vekil adına veya kendi adına vekil tayin etmesini ister veyahut vekili serbest bırakıcı ifadeler kullanır. Eğer müvekkil, vekile kendi (birinci vekilin) adına vekil tayin etmesine izin vermişse, ikinci vekil birincinin vekili sayılır ve ilk vekilin ikinciye azil yetkisi vardır. Dahası ilk vekilin müvekkil tarafından azli, ölümü, akıl hastası olması gibi durumlarda ikincinin vekâleti de düşer. Fakat müvekkil vekile kendi adına vekil tayin etmesini söyler veya mutlak olarak tevkile izin verirse, ikinci vekil müvekkilin vekili sayılır. Böyle bir durumda bu vekillerin birbirlerini azil hakkı olmadığı gibi birinin azlinden diğeri de etkilenmez. Ayrıca vekiller, müvekkilin ehliyetini kaybetmesi ile azlolunurlar.¹³

Mâlikîlere göre ise ilk vekil tayin ettiği vekili azledebilir. Müvekkil her iki vekili de azledebilir. İlk vekilin azli, ikinci vekilin azli neticesini doğurmaz. Öte yandan müvekkilin talimatı ile vekilin vekil tayininde, ikinci vekilin kimin adına görevlendirileceği azlinde de belirleyici olmaktadır. Buna göre müvekkil vekiline, “kendi adına vekil tayin et” ifadesini kullanmışsa, ilk vekilin azli ile ikinci vekil de azl olmuş olur. Fakat “benim adıma vekil tayin et” demişse, ikinci vekil birinci gibi müvekkilin vekili olur ve ilk vekilin azlinden etkilenmez. Ancak müvekkilin vefatı ile her iki vekil de azl olurlar.¹⁴

Şâfiî ve Hanbelîler, vekilin tevkil yetkisinin mutlak olmadığını, kural olarak vekâlet konusu iş için -emin olan birini- vekil tayin edebileceğini de ilave ederler. Eğer müvekkil ilk vekilden fiskını (güvenirliliğini) bildiği bir kişiyi vekil tayin etmesini istemişse bu kişiyi vekil tayin eder. Yine de ilk vekil ilgili kişide müvekkilin vâkif olmadığı bir sorunun farkına varırsa, o kişiyi vekil tayin etmemelidir. Tercih edilen görüşe göre, ilk vekilin tevkil ettiği sırada güvenilir olan fakat sonradan güvenilmez hâle gelen ikinci vekili azletme hakkı yoktur. Veli ise velayeti altındakinin işini yapması için ancak emin bir kimseyi vekil tayin edebilir.¹⁵ Özetle Şâfiî ve Hanbelîlere göre vekilin tevkil yetkisi müvekkilin maslahatı gözetilerek kullanılmalıdır.

2. Müvekkilin Vekile Mutlak Olarak Vekâlet Vermesi

İslâm Hukukçuları, müvekkilin tevkil yetkisi hakkında açıkça izin vermediği veya kısıtlama koymadığı mutlak bir vekâlet akdinde ilke olarak vekilin tayin yetkisinin olmadığı konusunda görüş birliğindedirler. Çünkü müvekkil işi vekile bırakarak ona itimat etmiştir.

Yine de mezheplerin bu genel kurala çeşitli istisnalar getirdiği görülmektedir. Örneğin Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelîler, mutlak vekâlet ile görevlendirilen vekile vekâlet konusu işin daha iyi yapılması için tevkil yetkisi tanırlar. Hanefîler ise vekâletin güvene dayalı bir akit olmasını öne çıkararak bu durumlarda tevkil hakkı vermezken, işin ifa keyfiyetinin vekilin görüşüne bırakıldığı ve akdin hukukunun vekile ait olduğu durumlarda vekile tevkil yetkisini tanırlar.

Bu bölümde mutlak vekâlet akdinde vekilin tevkil yetkisine dair İslâm hukukundaki görüşler gerekçeleri ile aktarılıp karşılaştırmalı bir şekilde incelenecektir.

2.1. İlke Olarak Mutlak Vekâlette Vekilin Tevkil Yetkisinin Olmaması

İslâm hukukçuları vekile vekâlet verilirken bir başkasını vekil tayin edebileceği belirtilmediğinde, vekâlet konusu işi bizzat

Arabî, 2021), 4/314.

¹² Serahsî, *Mebisât*, 19/234; Kâdizâde, *Netâic*, 8/100; Damad Abdurrahman Gelibolulu Şeyhizâde, *Mecmau'l-enhur fi şerhi Mülteka'l-ebhur* (Dâru İhyai't-Türâsi'l-Arabî, ts.), 2/240.

İmam Muhammed'e göre müvekkilin ilk vekili azletmesi durumunda, ikinci vekilin yaptığı işlem azilden haberi olsun veya olmasın birinci vekil de için geçerlidir. İlk vekil vefat ederse yaptığı işlem müvekkili için geçerlidir. Ebû Muhammed Ğânim b. Muhammed el-Bağdâdî, *Mecmau'd-damânât fi mezhebi'l-İmâmî'l-A'zam Ebî Hanîfe en-Nu'mân* (Kahire: Dârü's-Selâm, 1999), 2/541.

¹³ Nevevî, *Ravda*, 4/314; Heytemî, *Tuhfe*, 4/314.

¹⁴ Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Arafê ed-Desûkî, *Hâşiyetü'd-Desûkî alâ Şerhi'l-kebir* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.), 3/388; Ebû Abdullah Muhammed b. Muhammed er-Ru'aynî, *Mevâhibu'l-Celîl fi Şerhi Muhtaşari Hâil* (b.y.: Dârü'l-Fikr, 1412/1992), 5/302.

¹⁵ Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 3/249; Remlî, *Nihâye*, 5/39, 40; Ebu'l-Kasım Abdülkerîm b. Muhammed b. Abdülkerîm Kazvînî er-Râfîfî, *el-Azîz şerhi'l-Vecîz*, thk. A. A. Abdülmevcud - A. M. Muavvaz (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997), 5/237; İbn Kudâme, *Muğni*, 5/71; Buhûtî, *Keşşâf*, 3/466.

kendisinin ifa etmesi gerektiği hakkında benzer içtihatlarla bulunmuşlardır. Nitekim hemen hemen her mezhebin muteber kitaplarında geçen –vekil ancak kendisine izin verilmişse başkasını vekil tayin edebilir- minvalindeki ifadeler bunu göstermektedir. Bu hükmün başlıca gerekçeleri müvekkilin, ilk vekile güvendiği ve onun görüşüne razı olduğu için onu vekil olarak seçmiş olmasıdır.¹⁶

Bu esas *Mecelle'de* şöyle kurallaştırılmıştır: “Bir kimse vekil olduğu husûsda başkasını tevkil edemez. Müvekkil ona izin vermiş ve-yâhûd re'ynle amel et demiş olsa ol hâlde vekil başkasını tevkil edebilir. Ve bu vecihle vekilin tevkil ettiği kimse müvekkilin vekili olur yoksa ol vekilin vekili olmaz. Hattâ vefâtiyle vekil-i sâni mün'azil olmaz” (md. 1466).

Cumhurun görüşünün aksine Ahmed b. Hanbel ve İbn Ebî Leylâ'dan aktarılan, “vekilin hastalanması veya işin yapılacağı mekânda bulunmaması hâlinde müvekkilinden habersiz olarak başkasını vekil tayin edebileceğine” dair görüş ise taraftar bulmamıştır.¹⁷

2.2. Vekile Tevkil Yetkisi Tanınan İstisnai Durumlar

Bazı durumlarda müvekkil açıkça ifade etmese bile vekilin, vekil tayin yetkisi bulunmaktadır. Bu istisnai durumların başlıcaları işin görülmesinin vekilin görüşüne bırakılması, ikinci vekil ile daha iyi ifası ve akdin hukukuna ait işlerin yürütülmesidir. Vekilin görüşüne bırakılan konularda başkasını vekil tayin hakkı ilke olarak bütün hukukçularca kabul edilirken; akdin hukukunun vekile ait olduğu durumlarda tevkil yetkisini Hanefiler¹⁸ işin daha güzel ve iyi yapılması için tevkili de Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelîler kabul ederler.

İslâm Hukukçularının görüşlerinin bir araya getirilmesi ile mutlak vekâlet akdinde vekilin dört durumda vekil tayin yetkisine sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

2. 2. 1. Vekil Tayininin Vekilin Görüşüne Bırakılması

Müvekkilin, vekiline kendi görüşüne göre hareket etmesini söyleyerek serbest bıraktığı durumlarda dolaylı yoldan vekil tayin etmesine de izin verdiği anlaşılmaktadır. Buna göre vekil kendi isteği ile bir başkasını vekil tayin edince, müvekkilin bu konudaki izninin bulunduğu ve de ikinci vekilin yapmış olduğu işlemin de geçerli olduğu kabul edilir. Aynı şekilde yetkisiz bir temsilcinin (fuzûlî) işlemine vekilin verdiği onay da bu gruptaki tasarruflardan değerlendirilir.

Hanefilerin bu konu ile ilgili görüşlerinin ayrıntıları şöyledir:¹⁹

İkinci vekilin yaptığı tasarruf ancak ilk vekilin huzurunda yapılması ve onun da onayı ile istihsânen geçerlidir. Çünkü bu onay ile müvekkilin de istediği veya yetki verdiği ilk vekilin görüşü alınmış kabul edilir. Nitekim ikinci vekil veya vekil olmayan biri, söz konusu işlemi örneğin bir satışı ilk vekilin gıyabında yaparsa da bu satış ilk vekilin onayına bağlıdır.²⁰ Burada vekil olmadan satış yapan kişi Hanefilere göre fuzûlî (yetkisiz temsilci) sayılır. Fakat satın alma konusunda ise fuzûlînin malı kendi adına satın almış olduğu kabul edilir.²¹

Müvekkilin, işi vekilin görüşüne bıraktığı durumlarda kendi görüşünden çok vekilin görüşü öne çıkmaktadır. Örneğin müvekkilin fiyat belirlemediği bir satışta, ilk vekil fiyat koyarak satış için ikinci bir vekil görevlendirirse bu fiyattan ilk vekilin gıyabında yapılan satış için onayına gerek yoktur. Çünkü müvekkilin isteği olan asıl (ilk) vekilin görüşü alınmış olur. Fakat müvekkil bir fiyat belirlemişse, ikinci vekilin ilk vekilin gıyabında bu fiyat ve üstünden yaptığı satış ilk vekilin onayına bağlıdır. Çünkü bu asgari fiyat sayılır ve asıl vekil bunu onaylayana kadar görüşü alınmış olmaz. (*Mecelle* md. 1466) Ancak işin ifasının görüşüne bırakıldığı vekilin tevkil yetkisi olmasına rağmen ikinci vekilin bir başkasını tevkil yetkisi yoktur.²²

¹⁶ Serahsî, *Mebûsât*, 19/17; Fahreddin Osman b. Ali b. Mihcen ez-Zeylâî, *Tebyînü'l-hakâik fi şerhi Kenzi'd-dekâik* (Bulak, Kahire: Dârü'l-Kütübü'l-İslâmî, 1313), 4/276; Mâverdi, *Hâvî*, 6/519; Şirbîni, *Muğni'l-muhtâc*, 3/247; Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah el-Mâlikî el-Haraşî, *eş-Şerhü's-sağîr alâ Muhtasari Halîl* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.), 6/78; İbn Kudâme, *Muğni*, 5/70.

¹⁷ Nitekim Ahmed b. Hanbel'in iki farklı görüşünden biri olarak aktarılan bu görüş, Hanbelilerce de tercih edilmemiştir. Bk. İbn Kudâme, *Muğni*, 5/71.

¹⁸ Hanefilere göre vekilin akdin hukukunun kendisine ait olmadığı dört durumda tevkil hakkı vardır: Birincisi müvekkilin vekâletin ifasını vekilin görüşüne bırakması, ikincisi alacağı kabza vekil olanın güvendiği kişiyi yerine vekil tayini, üçüncüsü zekât vermek için görevlendirilen vekilin yerine başkasını tayini, dördüncüsü de satışa vekil olanın belirlediği fiyattan satması için başkasını vekil tayinidir. Ali Haydar Efendi, *Dürer*, 11/160 vd. Üçüncü ve dördüncü şıklar münferit örnekler olduğundan bunlara yakın olan diğer başlıklar altında incelenecektir.

¹⁹ Serahsî, *Mebûsât*, 19/213; İbn Nüceym, *Bahr*, 7/177; Muhammed Emin b. Ömer b. Abdülazîz ed-Dimaşki İbn Âbidîn, *Hâşiyetu İbn Âbidîn Reddül-muhtâr 'alâ Dürri'l-muhtâr şerhi Tenviri'l-ebşâr* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1992), 5/527, 528.

²⁰ İmam Züfer'e göre ise vekâlette akdin hukuku birinci vekile ait olduğundan, ikinci vekil ilk vekilin ne huzurunda ne de gıyabında tasarruf yapamaz. Serahsî, *Mebûsât*, 19/32.

²¹ Hanefilere göre vekâlet vermenin sahih olduğu bir konuda fuzûlînin tasarrufu bu tasarrufun sıhhatini değil nefâzını etkiler. Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdülazîz ed-Dimaşki İbn Âbidîn, *Minhatü'l-halik alâ Bahru'r-râ'ik şerhu Kenzi'd-dekâ'ik* (Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-İslâmî, ts.), 7/175.

²² Bk. Kâdîzâde, *Netâic*, 8/103, 104; Şeyhizâde, *Mecmau'l-enhur*, 2/240; İbn Âbidîn, *Minhatü'l-halik*, 7/176; Ali Haydar Efendi, *Dürer*, 11/160.

2. 2. 2. Akdin Hukukunun Vekile Ait Olması

İslâm hukukunda, vekilin müvekkilinin adına yaptığını belirterek gerçekleştirdiği akdin hükmünün yani hukuki sonuçlarının müvekkile ait olduğunda ortak görüş vardır. Ancak vekilin, vekâlet konusu işlemi müvekkil adına yaptığını belirtmediği işlemlerde bunların hukukunun yani doğurduğu haklar ve borçlar açısından sonuçlarının müvekkile mi yoksa vekile mi ait olduğu tartışmalıdır. Bu ayrımın vekilin vekil tayini açısından önemli sonuçları vardır.

Hanefilere göre hukuku olan yani alacak ve borç doğuran akitler, müvekkile izafe edilmesi gerekli olanlar ve olmayanlar şeklinde ikiye ayrılır.

1. Müvekkile izafe edilmesi gereken tasarruflar: Akdin müvekkile izafesinin gerekli olduğu bu işlemlerde akdin hukuku da müvekkile aittir. Bunlar ıskat ve ibra mahiyetinde olan işlemlerdir. Örnek olarak nikâh, bedelli boşama, muhâlea ile kasten öldürme davasında davalının inkârı hâlinde mahkemede sulh, şirket ve mudârebe gibi hak düşüren (ıskat ve ibra) tasarruflarda ve tamamlanması akit konusunun kabzına bağlı olan aynî akitler²³ gösterilebilir. Bu tasarruflarda vekil elçi konumunda olduğundan işlemi müvekkili adına yaptığını belirtmelidir. Aksi hâlde bu işlemlerin hükmü müvekkil için değil vekil için gerçekleşir (*Mecelle*, md. 1460).

2. Müvekkile izafe edilmesi gerekli olmayan tasarruflar: Bir önceki maddede geçen ıskat ve ibra dışında kalan alışveriş, kiralama gibi diğer tasarrufların ise müvekkile izafe edilmesi gerekli değildir. Fakat vekil akdin hukuku ile ilgili külfetlerden kurtulmak için bu tasarrufları müvekkile izafe edebilir (*Mecelle* md. 1461). Bu tasarruflarda vekil kendi adına işlem yapmışsa genel olarak akdin hukuku Hanefî ve Mâlikîlere göre vekile, Şâfiî ve Hanbelîlere göre ise müvekkile aittir. Buna göre örneğin Hanefî ve Mâlikîlere göre müvekkili adına işlem yaptığını belirtmeyen vekil, mebû teslim gibi akdin doğurduğu borçlar ile muhatap olur ve gerektiğinde de bedeli kabz etmek, ayıplı malın iadesi gibi haklarını da kullanır.²⁴

Buna göre vekilin, akdin hukukunun müvekkile izafesinin gerekli olduğu nikâh, boşama, alacaktan ibra, husumet, sulh ve borcu ödeme gibi durumlarda kendi yerine vekil tayin etmesi geçerli değildir. Fakat akdin hukukunun kendisine ait olduğu işlerde başkasını vekil tayin edebilir. Öyle ki müvekkil akdin hukukunun vekile ait olduğu konularda vekilin tevkiline engel olamaz, aksini şart koşmuş olsa bile vekil bu hakka sahiptir. Çünkü vekil, akdin hukukuna ait işlemlerde asil sayılır.²⁵ Anlaşılan odur ki Hanefîlerin bu sonuca varmalarında, akdin hukukuna ait işlemleri müvekkilin yetkisi dışında görmeleri yatmaktadır. Bu durum göz önünde tutulduğunda Hanefîlerin, müvekkilin yetki alanına giren işlemlerde vekilin tevkil yetkisini kısıtlayabileceğini söyleyen diğer mezhepler ile kural olarak görüş birliğinde oldukları söylenebilir.

Bununla beraber vekil, akdin hukukuna ait işlemlerde başkasını vekil tayin etse bile tazmin sorumluluğundan kurtulamaz. Örneğin borcu tahsile vekil olan kişi, bir başkasını vekil tayin ederse tahsil edilen alacak ilk vekile ulaşmadıkça borç ödenmiş olmaz. Eğer söz konusu alacak müvekkile ulaşmadan helak olursa müvekkilin bunu ilk vekile tazmin hakkı olduğu gibi borçlunun da ikinci vekile tazmin ettirme hakkı vardır. Borçlu eğer ikinci vekile tazmin yolunu seçerse ikinci vekil de ilk vekile rücu eder. Fakat vekilin ilgili işlem için kendi yerine ailesinden biri gibi "eminini" yani güvendiği birini tayin etmesi hâlinde borç ödenmiş sayılır. Çünkü vekilin yakın aile fertleri tarafından yapılan kabz, vekilin kabzı hükmündedir. Böylece bunlardan birine ödenen borç tahsil edilmiş olur. Öyle ki tahsil edilen alacak bu yakınının kusuru olmaksızın helak olsa bile, her iki vekile de tazmin gerekmez.²⁶

Müvekkilin zekâtını ehline verme konusunda görevlendirdiği vekilin, bu müvekkilin bilgisi olmadan başka birine, onun da bir başkasına vekâlet vererek (zincirleme vekâlet yoluyla) zekât konusunun fakire ulaştırılması durumunda müvekkilin bunlara onayı olmasa bile zekât ifa edilmiş olur. Çünkü burada arada birden çok vekil olsa bile son vekilin işlemi muteberdir.²⁷

²³ Hibe, ariyet, rehin, vedia, karz akitleridir.

²⁴ Ebû Bekr Alaeddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed el-Hanefî el-Kâsânî, *Bedâ'î'u's-şanâ'î' fi tertibi's-şerâ'î'* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986), 6/33; Bk. Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2003), 2/347; Hadi Sağlam, "İslâm Hukuku ve Modern Hukuk Mukayesesi Gayesi Hukuki Temsil Olan Akitlerin Değerlendirilmesi (Vekâlet Örneği)", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/1 (16 Haziran 2014), 43 vd. İskat ve ibra kabilinden tasarruflarda hükmün sebebe birleşik olması gerekir. Örneğin nikâhın hükmü karşı cins ile haramlığı kaldırmasıdır, sebebi ise akdi yapan kişidir. Akdi yapan vekil nikâhı müvekkiline izafe etmezse bu akdin hükmü müvekkil için değil kendisi için gerçekleşir. Bk. Ali Haydar Efendi, *Dürer*, 11/110.

²⁵ Kâsânî, *Bedâ'î'*, 6/33; İbn Nüceym, *Bahr*, 7/176; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, 5/527. İlk vekil, müvekkilden habersiz tayin ettiği ikinci vekilin veya yetkisiz temsilcinin işlemine onay verirse, akdin hukuku işlemi gerçekleştiren kişilere aittir. Ali Haydar Efendi, *Dürer*, 11/159.

²⁶ İbn Nüceym, *Bahr*; Bilmen, *Kamus*; vd. Ali Haydar Efendi, *Dürer*, 11/160.

²⁷ İbn Nüceym, *Bahr*, 7/176; Bilmen, *Kamus*, 6/328. İbn Nüceym (öl. 710/1310) ve İbn-i Âbidîn'in (ö. 1252/1836), *el-Fetâvâ'l-Hâniyye*'den zekât ile ilgili yukarıdaki hükmü aktarırken "bir kişi kurbanlık satın alması için değerine vekâlet verse, bu kişi de ikinci bir vekil görevlendirirse ikinci vekilin yaptığı satın alma işlemi ilk müvekkilin onayına bağlıdır" ifadesi, kurban alınanda zincirleme vekâletin yeterli olmadığı, müvekkilin nihayetinde satın almaya ayrıca onay vermesi gerektiği şeklinde yanlış anlaşılabilir. Hâlbuki zekât ve kurban ile ilgili bu örnekler, vekilin müvekkilinden izinsiz vekil tayinini konusuna aittir. Bu sebeple kurban organizasyonlarında zincirleme vekâletin her aşamasında vekâlet alınırken "vekil tayin etme" veya "nasıl istersen öyle yap" tarzında ifadeler kullanılırsa sonraki işlemler için müvekkilin onayına gerek kalmayacaktır. Bk. Ebü'l-Mehâsin Fahrüddîn Hasen b. Mansûr b. Mahmûd el-Özkendî el-Fergânî (ö. 592/1196) *Çâdîhân*, *Fetâvâ Çâdîhân = Fetâvâ el-Hâniyye*, ed. Sâlim Mustafâ el-Bedrî (Beyrut; Lübnan: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2009), 3/243; İbn Nüceym, *Bahr*,

2. 2. 3. Vekilin İfade Yetersiz Kılması

Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelîlere göre, vekilin vekâlet konusu işi yapmada yetersiz kalması hâlinde eğer müvekkil aksine bir kayıt koymamışsa bir başkasını görevlendirmesi mümkündür. Ancak bu hukukçular vekilin ifade yetersiz kalmasının kapsamına giren durumlar hakkında farklı görüşlere sahiptirler.

Vekilin ifayı güzel yapamaması da bu başlık altında ele alınacaktır.

1- Vekilin işi yapmaya gücü yetmemesi: Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelîler, vekilin görevlendirildiği işi ifaya güç yetirememesi hâlinde müvekkilin haberi olmasa bile bu işe uygun ve güvendiği birini vekil tayin edebileceğini söylerler. Mezheplerin ifaya güç yetirememe ile ilgili görüşlerinin ayrıntıları şöyledir:

Şâfiîlere göre bu yetki zarurete binaen tanınır. Bu sebeple vekil ancak ilgili işe güç yetiremediği veya normalden çok daha zor geldiği kısmı için başkasını çalıştırabilir. Bunun gibi daha baştan işin aşırı külfetli olduğunun anlaşıldığı durumlarda ve normalde kişinin sadece kendisinin yapmadığı başkasının yardımını almasının gerekli olduğu inşaat ve nakliye gibi işlerde de müvekkil açıkça yasaklamadıkça vekil başkalarını tevkil edebilir. Vekilin, böyle alt vekilleri kendi adına tayin etmesi geçerli olmadığından bunlar müvekkilin vekili sayılırlar. Bunlara ek olarak vekilin kendisinde sonradan ortaya çıkan hastalık, yolculuk gibi sebeplerle tevkil hakkı da vardır. Ancak bu hak müvekkilin vekilinin bu durumlar hakkında bilgi sahibi olmasına bağlıdır. Vekilin ifası için tamamını bitirememesine bakılmaz, aşırı külfet ile karşılaşılması ölçü alınır. Böyle bir durumda görevlendirilen vekil de müvekkilin vekili sayılır.²⁸

Mâlikîlere göre de özel bir işi görmek için yetkilendirilmiş vekil (vekîl-i hâs) yapmaya güç yetirebildiği iş için vekil tayin edemez; ancak görevini yerine getirirken ciddi zorlukla karşılaştığında işin gücü yetmediği kısmında uygun birini tevkil edebilir. Fakat genel bir şekilde yetkilendirilmiş vekilin (vekîl-i mufavvaz - müfevvez) başkasını görevlendirebilmesi için ifaya güç yetirememe şartı aranmaz, o her durumda tevkil hakkına sahiptir. Ayrıca vekil işin yoğunluğu sebebiyle kendisine yardımcı olması için de vekil tayin edebilir.²⁹

Hanbelîler de vekilin gücü yetmediği işlerde tevkil yetkisine sahip olduğunda Mâlikî ve Şâfiîlerle hemfikirdirler. Dahası bir kısmına gücü yetmediği işin tamamında da vekile bu yetkiyi tanırlar. Ayrıca ikinci vekil, ilk vekilin vekili olarak görevlendirildiğinden, ilk vekilin ikinciye azil yetkisi de vardır.³⁰

2- Vekilin ifayı güzel yapamaması: Şâfiî ve Hanbelîlere göre vekilin, Mâlikîlere göre de vekil-i hâsın, vekâlet konusu işin ifasını özenli bir şekilde yapamaması ve daha güzel ifa edebilecek birinin bulunması hâlinde ifayı bu kişiye yaptırma hakkı vardır.³¹ Buna göre vekilin ilgili işi iyi yapmadığı, düzgün bir şekilde ifa yaptığının bilinmediği veya güzel ifa etse bile bizzat yapmasının âdeti olmadığı işlerde o işi özenle ifa eden kişiyi örfে uygun şekilde vekil tayini caizdir. Burada görüldüğü gibi vekilin yeterliliğinin tespitinde örf ve teamüller belirleyici olmaktadır.

2. 2. 4. Vekilin İşin İfasını Kendisinin Yapmasının Yakışık Almaması

Vekilin, vekâlet konusu işi kendisinin yapmasının yakışık olmadığı işlerde yerine uygun birini görevlendirerek çalıştırması mümkündür. Ancak ilk vekilin işi yapmasının yakışık olmadığı bulunmuş çevrede bilinir olması gerekir. Patronun celepçilik (hayvanları nakil) işini yardımcılara veya işçilerine yaptırması buna örnek gösterilebilir.³²

Mâlikîlere göre vekilin vekâlet konusu işi yapmasının kendisine yakışmadığını müvekkili biliyorsa veya o işi tek başına yapmadığı çevresinde biliniyorsa vekilin işe uygun bir başkasını tevkil yetkisi vardır. Şöhret karinesinin olduğu böyle bir hâlde müvekkilin vekilin bu durumunu bilmediği iddiası kabul edilmez. Fakat vekil çevresinde böyle bilinen biri değilse ilgili işi

7/176; İbn Âbidîn, *Reddül-muhtâr*, 5/527.

²⁸ Mâverdi, *Hâvî*, 6/518; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 3/248; Remlî, *Nihâye*, 5/39. Bununla beraber malın satılmadığında helak olma tehlikesi gibi bir zaruret varsa vekil müvekkilden habersiz vekil tayin edebilir. Ebu'z-Ziyâ Nûruddîn Ali b. Ali Şebremellisî, *Hâşiye alâ Nihâyetül-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1984), 5/39.

²⁹ Haraşî, *eş-Şerhü's-sağîr*, 6/78; Ebu'l-Berekât Ahmed b. Muhammed b. Ahmed Adevi ed-Derdîr, *eş-Şerhü'l-kebîr alâ Muhtasari Halîl* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.), 3/388; Desûkî, *Hâşiye*, 3/388; Ru'aynî, *Mevâhibu'l-Celîl*, 5/201.

³⁰ Buhûtî, *Keşşâf*, 3/466, 467.

³¹ Mâverdi, *Hâvî*, 6/518; Ebû Zekeriyâ Muhyiddîn Yahyâ b. Şeref en-Nevevî, *Minhâcu't-Tâlibîn ve'Umdetu'l-Muftîn fi'l-Fıkh*, thk. Şa'bân Muhammed Muhammed Tâhir (Lübnan; Beyrut: Dârü'l-Minhâc, 1425/2000), 274; Haraşî, *eş-Şerhü's-sağîr*, 6/78. Eğer vekil işi güzelce yapıyorsa daha yetenekli biri olsa dahi tevkil yapamaz. Çünkü müvekkilin bu tevkil rızası yoktur. Şebremellisî, *Hâşiye*, 5/39. Hanbelîlere göre bir kamu görevlisi olan hâkim de benzer durumlarda davaya bakması için yerine başkasını vekil tayin edebilir. Ebû İshak Burhânüddîn İbrâhîm b. Muhammed İbn Müflih, *el-Mübdî' fi şerhi'l-Muknî'* (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997), 4/330.

³² Nevevî, *Minhâcu't-Tâlibîn ve'Umdetu'l-Muftîn fi'l-Fıkh*, 274; Haraşî, *eş-Şerhü's-sağîr*, 6/78; Desûkî, *Hâşiye*, 3/388; Buhûtî, *Keşşâf*, 3/466. Derdîr, *eş-Şerhü'l-kebîr*, 3/388.

yapmaya layık olmasa bile yerine başkasını görevlendiremez. Aksi hâlde müvekkilin bilgisi olmadan yetkisiz bir tasarruf yapmış sayılır ve tazmin sorumlusu olur.³³

Mâlikîlere göre mutlak vekâlette vekilin tevkil hakkı olmamasına rağmen, başkasını alt vekil tayin etmesi ve alt vekilin de birinci vekilin talimatlarına aynen uyarak işlem yapmasının sonucunun müvekkili bağlayıcılığı hakkında iki görüş vardır. İlkine göre, müvekkil alt vekilin birinci vekilin talimatına uygun davranması hâlinde yapılan işlemleri onaylar. İkinci görüşe göre ise müvekkilin bu işlemi onaylamaya hukuken yetkisi yoktur. Çünkü asıl vekil yetkisiz işlem yaptığından, bedel zimmetinde borç olarak kalmıştır; bu borcun da henüz vadesi gelmediğinden feshedilmesi mümkün değildir. Öte yandan asıl vekil, vekâlet konusu işin ifası için vekâleti caiz olmayan birini tayin ederse, bu alt vekil asıl vekilin alt vekili olduğunu biliyorsa tazmin sorumlusudur fakat alt vekil olduğunu bilmiyorsa tazmin sorumlusu olmaz.³⁴

3. Değerlendirme

İslâm hukukçularının vekilin tevkil yetkisi ile ilgili görüşlerini şöyle değerlendirmek mümkündür:

Müvekkil, vekilden belirli veya herhangi birini vekil tayin etmesini istemişse vekil bu şarta uymalıdır. Ancak vekil bu talimatı yerine getirirken müvekkilin maslahatını da gözetmelidir.

Mutlak vekâlet akdi özel bazı durumlar dışında vekile bir başkasını vekil tayin etme yetkisini tanımaz. Çünkü vekâlet güven esasına dayanmaktadır. Vekilin herhangi bir ihtiyaç olmadan müvekkilden habersiz ikinci bir vekil tayini bu esasa aykırıdır.

Bununla beraber istisnai bazı durumlarda tevkil yetkisine ihtiyaç duyulabilir. Hanefîler vekâletin konusu olan işin ifasının vekilin görüşüne bırakıldığı ve ifaya konu olan akdin hukukunun vekile ait olduğu durumlarda, diğer mezhep hukukçuları ise vekilin ifaya güç yetirememesi veya özenle ifa edecek birinin bulunması veyahut vekilin ifasının yakışık almadığı durumlarda vekile tevkil yetkisi tanırlar. Ancak anılan durumların tevkil hakkına dayanak olmasının belirlenmesinde örf, âdet ve teamüllerin önemli yeri vardır.

Mutlak vekâlet akdinde vekilin tevkil yetkisine sahip olması noktasında Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelîlerin vekâlet konusu işin ifasını ön plana çıkardıkları ve ifanın yapılmasını veya daha güzel yapılmasını önemsedikleri görülmektedir. Hanefîler ise güven esasını gözetmeye devam etmekte, tevkil yetkisinin vekil için hukuki açıdan var olup olmadığına bakmaktadırlar.

Mezheplerin görüşlerine bakıldığında her görüşün kendi içinde tutarlı gerekçeleri olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple bütün bu görüşlerden mutlak olarak birini kabul edip diğerlerini atıl bırakmak yerine, her birinden yerli yerince yararlanmak daha isabetli olacaktır. Kanaatimizce bu farklı görüşler uzlaştırılarak mutlak vekâletin vekil için tevkil yetkisi barındırması ile ilgili şunları söylemek mümkündür:

Vekâlet akdi güvene dayalı bir akit olduğundan vekilin işi -müvekkilin haberi olmaksızın- bir başkasına yaptırması güven esasına aykırıdır. Bu sebeple Hanefîlerin görüşü öncelikli olarak tercih edilmelidir. Nitekim mutlak vekâlette mezheplerin esas görüşü de bu doğrultudadır.

Hanefîler, vekilin müvekkilinden habersiz de olsa kendisinden daha yetenekli birini tayin etmesine engel olmanın müvekkilin maslahatına aykırı olduğu iddiasına da vekilin kanaatinin değil müvekkilin kanaatinin esas olduğu ve vekile alım, satım gibi tasarruflar için verilen özel yetkinin tevkili kapsamadığını söyleyerek karşı çıkarlar.³⁵

Vekil mutlak vekâlette özel işçi gibidir, işi başkasına yaptıramaz. Aynı zamanda müvekkil, vekilinin görüşüne razı olduğu için onu görevlendirmiştir. Oysa insanların görüşleri farklıdır. Müvekkilin, vekilin kendisine bilgi vermeden yerine görevlendirdiği kişinin yani ikinci bir vekilin görüşüne rızası yoktur.³⁶

Bu esas göz önünde tutulduğunda vekilin işi gerektiği şekilde ifa edememesini veya özenle ifasının bir başkası tarafından mümkün olduğunu gerekçe göstererek müvekkilinden habersiz vekil tayini güven prensibine aykırıdır. Bu konuda Hanefîlerin görüşü tercihe şayandır. Çünkü müvekkil için, güven ifadan önemli olabilir. Örneğin gizlilik veya ustalık tecrübesi öne çıkıyorsa, işin belli bir kişi tarafından (vekil) ifası herhangi bir şekilde veya herhangi bir kişinin ifasından daha önemlidir.

Vekilin işi kendisinin yapmasının yakışık almadığı, başkalarına yaptırdığının bilindiği durumlarda ise tevkil yetkisinin zımnen bulunduğunu kabul etmek gerekir. Kesin bir şeri delil veya İslâm hukukunun temel ilkelerine aykırı olmayan ve tarafların açık

³³ Haraşî, *eş-Şerhü's-sağîr*, 6/78.

³⁴ Ahmed b. Muhammed es-Sâvî, *Bulğatü's-sâlik li-akrebi'l-mesâlik ale's-Şerhi's-sağîr* (Kahire: Dârü'l-Ma'ârif, 1986), 3/513.

³⁵ Kâdîzâde, *Netâic*, 8/99.

³⁶ Sultân b. İbrâhîm b. Sultân Hâşimî, *Ahkâmü tasarrufati'l-vekil fi ukûdi'l-meâvezâti'l-mâliyye* (Dübe [Dubai]: Dârü'l-Buhûs li'd-Dirâsâti'l-İslâmiyye ve İhyâi't-Türâs, 1422), 322.

bir şekilde aykırı bir irade beyanında bulunmadıkları örf, âdet ve teamül³⁷ akitte şart koşulmuş sayılır ve buna uyulması gerekir.³⁸ Bu hususta çoğunluğun görüşünün isabetli olduğu görülmektedir. Yani yapılması gereken işin özelliği de yardımcı görevlendirmek için yetkiyi barındırmaktadır. Aynı şekilde bir önceki maddede anlatılan durumlarda vekilin işi başkasına yaptırabildiğine dair bir teamül varsa yine tevkil yetkisinin bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Özetle mutlak vekâlet ile görevlendirilen vekil örf, âdet, teamül varsa ilgili işte başkasının görevlendirebilir aksi hâlde müvekkilden izin almalıdır.³⁹ Yine vekil bir kısmını yapmaya gücünün yetmediği işin tamamında değil de sadece gücü yetmediği kısmında yardımcı görevlendirmelidir. Böylelikle hem müvekkil hem de vekilin maslahatları gerçekleştirilmiş ve çekişme de önlenmiş olur.⁴⁰

İfa keyfiyetinin vekile bırakıldığı ve akdin hukukunun vekile ait olduğu durumlarda vekilin kendine yardımcı olması için başkasını tevkilde bulunması güven prensibine zarar vermemektedir. Çünkü Hanefilerin dediği gibi ifanın vekilin görüşüne bırakılması tevkil hakkını da kapsamaktadır. Öte yandan alışveriş ve kiralama gibi işlemleri vekil müvekkile izafe etmeden yapmışsa akdin hukuku kendisine ait olacağından haklar ve borçlar ile ilgili gerekli işlemleri takip için vekil tayin edebilir.

Mutlak vekâlet ile ilgili olarak Şâfiîlerin, satılmaması hâlinde helak olma ihtimali olan malın satımı için görevlendirilen vekilin satışı kendisinin yapamaması hâlinde satış için uygun birini vekil tayin edebileceğine dair görüşleri de dikkate alınmalıdır.⁴¹ Çünkü vekil böyle yapmakla her ne kadar müvekkilinin bilgisi dışında davranmış olsa da vekâlet akdinin gereği olan müvekkilin maslahatını gözeterek ve zarara uğramasını engelleyecektir. Zayi olması kamu veya milletin zararına sebep olacak mallarda da bu görüşün tatbiki tercih edilebilir.

Mutlak vekâlette bazı işlerin özelliğine göre hareket edilebilir. Mutlak vekâlette vekile tevkil hakkı tanımak, vekilin görüşünü almak sayılır ancak zincirleme vekâlet açıkça belirtilmedikçe geçerli olmasa gerekir. Çünkü vekâlette işin özenle yapılmasını istemek olduğu gibi vekâlet verilen şahsın yapış şekline razı olmak da vardır.

4. Türk Borçlar Kanunu'nda Vekilin Vekil Tayini

Günümüz uygulama ve tecrübesi hakkında bilgi sahibi olmak ve İslâm hukuku ile karşılaştırma açısından yürürlükteki mevzuata da göz atılması yararlı olacaktır. Vekâlet sözleşmesi ile ilgili hükümler TBK 502-514. maddelerinde yer almaktadır. Bu çalışmanın konusu olan vekilin başkasına iş yaptırabilmesi ile ilgili esaslar ise "III. Vekilin borçları, 2. Şahsen ifa, sadakat ve özen gösterme" başlığı altında 506. ve 507. maddelerde düzenlenmiştir.⁴²

İlgili maddeler şöyledir:

a. Genel olarak

Madde 506- Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir.

Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.

Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır.⁴³

³⁷ Zekiyüddin Şâban, *İslam Hukuk İlminin Esasları: (Usulü'l-Fıkıh)* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2018), 263, 264.

³⁸ Aynı zamanda *Mecelle'de* de yer alan şu külli kaideler bu vakıyı özetlemektedir: "Örfen maruf olan şey, şart kılınmış gibidir." md. 43. "Nâsın isti'mâli bir hüccettir ki onunla amel vacip olur." md. 37.

³⁹ Konuya bir başka yaklaşım şekli de şöyledir: Mutlak vekâlet ile tayin edilen vekilin ilgili işi ya kendisinin yapmaya gücü yettiği ya da genellikle veya meşguliyeti sebebiyle başkasına yaptırdığı göz önünde tutulur. Buna göre tevkil yetkisinin varlığı ve yokluğu baştan belirlenmiş olur. Sabri Muhammed Abdülğaffâr Cihân, *el-İltizâmât ve't-tasarrufatü'n-nâşie an akdeyi'l-icâre ve'l-vekâle: dirâse fikhîyye mukârene* (İskenderiye: Mektebetü'l-Vefâi'l-Kânûniyye, 2011), 230.

⁴⁰ Tâlib Kâid Mukbil, *el-Vekâle fi'l-fıkhi'l-İslâmî* (Riyad: Dârü'l-Livâ, 1983), 210.

⁴¹ Şebremellisî, *Haşîye*, 5/39.

⁴² <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6098.pdf>

Halen yürürlükte olan TBK 2011 yılında kabul edilmiş olup, 1926 kabul tarihli 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) yerini almıştır. Eski Borçlar Kanunu'ndaki ilgili madde ise "... Vekil başkasını tevkile mezun veya hal icabına göre mecbur olmadıkça veya âdet başkasını kendi yerine ikameye müsait bulunmadıkça müvekkilünbihi kendisi yapmağa mecburdur" hükmünü içeren 390. maddedir.

⁴³ Sonraki madde ise vekâlet borcunu başkasına gördürmenin usulü ile ilgilidir:

"b. İşin üçüncü kişiye gördürülmesi hâlinde

Madde 507- Vekil, yetkisi dışında çıkarak işi başkasına gördürdüğünde, onun fiilinden kendisi yapmış gibi sorumludur. Vekil başkasına vekâlet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür. Vekâlet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir."

b. İşin üçüncü kişiye gördürülmesi hâlinde

MADDE 507- Vekil, yetkisi dışına çıkarak işi başkasına gördürdüğünde, onun fiilinden kendisi yapmış gibi sorumludur.

Vekil başkasına vekâlet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür.

Vekâlet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir.

506. maddede vekâlet borcunun şahsen ifasının esas olduğu ancak bazı durumlarda vekilden başka birisinin ifasının da mümkün olduğu görülmektedir. Kanunun, vekilin vekâlet borcunun başkası tarafından ifasını mümkün kıldığı durumlar şunlardır:

a. Vekâlet akdi ile vekile ifayı başkasına yaptırabilme yetkisi verilmesi.

b. İfanın başkasına yaptırılması zorunluluğu.

c. İşin başkasına ifa ettirilmesi hakkında teamül bulunması.

507. madde ise vekilin gerek vekâlet verme yetkisi olmadığı hâlde vekil tayini gerekse kendisine bu yetki tanınmışsa yetkisini nasıl kullanacağı ve müvekkilin hem ilk hem de ikinci vekilden hak talebinde bulunacağı konularında düzenleme içermektedir.

Vekil, vekâletin konusu olan iş görme borcunu alt vekâlet veya ikame vekâlet yoluyla başkasına yaptırabilir. Alt vekâlette vekil, ifayı bir başka şahsa kendi adına yaptırır, ikame vekâlette ise vekil üçüncü bir kişi ile müvekkil adına işlem yapar.⁴⁴

İslâm hukukunda vekâlet akdine ait hükümler naslar ile değil insanların ihtiyaçlarına göre yapılan içtihatlarla belirlenmiştir. Bu bağlamda diğer beşeri hukuk sistemleri ile benzerlikler taşıması tabiidir. Nitekim TBK'nun 506. maddesi ve İslâm hukukundaki görüşler karşılaştırıldığında, vekâletin vekil tarafından ifasının esas olduğu konusunda her iki sistemin de örtüştüğü görülmektedir. İfanın başkasına yaptırılması konusunda ise vekile yetki tanınması durumunda bütün İslâm hukukçularına göre zorunluluk ve teamüle göre hareket edilmesi durumlarında ise Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelîlere göre ifanın vekilden başkasınca icrası mümkündür.

Sonuç

İslâm hukukçuları, vekilin vekâlet konusu işin ifası için tamamen yerini alacak şekilde veya yardımcı olarak bir başkasını vekil tayin etme yetkisinin varlığını prensip olarak kabul etmektedirler. Müvekkilin tevkile açıkça izin vermesi hâlinde vekilin bu yetkiye sahip olduğu konusunda bir tartışma yoktur. İkinci vekili müvekkil dışında azle kimin yetkili olduğu da kim için vekil tayin edildiğine göre değişmektedir.

Mutlak vekâlet akdinin ilke olarak vekile tevkil yetkisi vermediği hususunda fukahâ arasında yine bir görüş birliğinden söz etmek mümkündür. Ancak mutlak vekâlet akdinde vekile vekil tayini hakkı getiren istisnai durumlar konusunda daraltıcı ve genişletici görüşler vardır.

Hanefiler, istisna olarak da olsa mutlak bir vekâlet akdinin vekile vekil tayin etme yetkisinin diğer mezheplere göre daha dar olduğunu söylemişlerdir. Çünkü Hanefîlere göre vekâlet akdinde müvekkilin vekile duyduğu güven vekâlet konusu işin ifasından daha önemlidir. Müvekkil vekil tayin etmeyi açıkça yasaklamamış veya vekile açıkça izin vermemişse, vekilin ifanın kendi görüşüne bırakıldığı veya akdin hukukunu ilgilendiren işlerde tevkil yetkisi vardır.

Çoğunluğu oluşturan Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelîler ise vekâlet konusu işin ifasını öne aldıklarından vekilin ifayı yapamaması, daha güzel ifa edecek birinin bulunması ve bizzat kendisinin yapmasının yakışık olmadığı durumlarda uygun birini görevlendirebileceğini söylemektedirler. Bütün bu durumların vekil tayinini haklı kılmasında da örf, âdet ve teamüller belirleyici olmaktadır.

Vekâletin müvekkil ve vekil arasındaki güvene dayalı olduğunun bütün İslâm hukukçularınca kabul edildiği göz önüne alındığında Hanefîler ve diğerleri arasında özde bir görüş ayrılığı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü Hanefîler de diğerleri gibi örfü sözleşmelerde delil olarak kabul ederler. Öte yandan örfleşmemiş durumlarda çoğunluğa göre de vekilin tevkil yetkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple İslâm hukukçularının mutlak vekâlet akdinde vekilin tevkil yetkisine dair istisnai durumlara ait görüşlerini birbirini tamamlayıcı olarak kabul etmek isabetli olacaktır.

TBK'deki vekilin vekil tayini ile ilgili hükümlerin de İslâm hukukundaki görüşlere benzediği görünmektedir.

⁴⁴ Süheyla Zorlu - Süleyman Emre Zorlu, "Günümüz Türk Hukuku ve Mecellede Vekâlet Sözleşmesinde Vekilin Borçları", *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi* 2/1 (12 Eylül 2019), 22, 23.

Kaynakça | References

- Ali Haydar Efendi, Eminefendizâde Küçük. *Dürerü'l-hükkâm şerhi Mecelleti'l-ahkâm şerhi'l-kitabi'l-vükelâ*. 13 Cilt. İstanbul: Şirket-i Mürettebiye Matbaası, 1319.
- Aybakan, Bilal. *İslam Hukukunda Vekâlet Sözleşmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990.
- Aybakan, Bilal. "Vekâlet". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 43/1-6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.
- Bağdâdî, Ebû Muhammed Ğânim b. Muhammed el-. *Mecmaü'd-damânât fi mezhebi'l-İmâmî'l-A'zam Ebî Hanîfe en-Nu'mân*. 2 Cilt. Kahire: Dârü's-Selâm, 1999.
- Berki, Ali Himmet. *Açıklamalı Mecelle: (Mecelle-i ahkam-ı adliye)*. İstanbul: Hikmet Yayınları, 1990.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukukî İslamiyye ve Istilahatı Fikhiyye Kamusu*. 8 Cilt. İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1986.
- Buhûtfî, Mansur b. Yunus b. Salâhiddîn el-. *Keşşâfü'l-kinâ' an metni'l-İknâ'*. 6 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- Cihân, Sabri Muhammed Abdülğaffâr. *el-İltizâmât ve't-tasarrufâtü'n-nâşie an akdeyi'l-icâre ve'l-vekâle: dirâse fikhiyye mukârene*. İskenderiye: Mektebetü'l-Vefâi'l-Kânûniyye, 2011.
- Derdîr, Ebu'l-Berekât Ahmed b. Muhammed b. Ahmed Adevi ed-. *eş-Şerhü'l-kebîr alâ Muhtasari Halîl*. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- Desûkî, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Arafe ed-. *Hâşiyetü'd-Desûki alâ Şerhi'l-kebîr*. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- Ebu'l-Basal, Ali. "Teaddüdü'l-vükelâ fi'l-fikhi'l-İslâmî". *Mecelletu'l-Hikme* 36 (Ocak 2008), 263-300.
- Haraşî, Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah el-Mâlikî el-. *eş-Şerhü's-sağîr alâ Muhtasari Halîl*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- Hâşimî, Sultân b. İbrâhîm b. Sultân. *Ahkâmu tasarrufatî'l-vekil fi ukûdi'l-meâvezâtî'l-mâliyye*. Dübey [Dubai]: Dârü'l-Buhûs li'd-Dirâsâtî'l-İslâmiyye ve İhyâi't-Türâs, 1422.
- Heytemî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sa'dî el-. *Tuhfetü'l-muhtâc fi-Şerhi'l-Minhâc*. 10 Cilt. Beyrut: Dârü İhyâi't-Türâsî'l-Arabî, 2021.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer b. Abdülazîz ed-Dımaşkî. *Hâşiyetu İbn Âbidîn Reddül-muhtâr 'alâ Dürri'l-muhtâr şerhi Tenvirî'l-ebşâr*. 6 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1992.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdülazîz ed-Dımaşkî. *Minhatü'l-halik alâ Bahru'r-râ'îk şerhu Kenzi'd-dekâ'îk*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-İslâmî, ts.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullâh b. Ahmed b. Muhammed Makdisî Cemmâîlî. *el-Muğni*. 10 Cilt. Kahire: Mektebetü'l-Kahire, 1968.
- İbn Müflih, Ebû İshak Burhânüddin İbrâhîm b. Muhammed. *el-Mübdî' fi şerhi'l-Mukni'*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.
- İbn Nuceym, Zeynüddin Zeyn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısrî el-Hanefî. *el-Bahru'r-râ'îk şerhu Kenzi'd-dekâ'îk*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-İslâmî, ts.
- Kâdızâde, Ahmed Şemseddin. *Netâiciü'l-efkâr fi keşfi'r-rumûz ve'l-esrâr (Tekmitetü Fethi'l-kadîr)*. thk. Abdürrezzâk Gâlip el-Mehdi. 10 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- Kâdîhân, Ebü'l-Mehâsin Fahrüddîn Hasen b. Mansûr b. Mahmûd el-Özkendî el-Fergânî (ö. 592/1196). *Fetâvâ Kâdîhân = Fetâvâ el-Hâniyye*. ed. Sâlim Mustafâ el-Bedrî. 3 Cilt. Beyrut; Lübnan: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2009.
- Karaman, Hayreddin. *Mukayeseli İslam Hukuku*. 3 Cilt. İstanbul: İz Yayıncılık, 3. Basım, 2003.
- Kâsânî, Ebû Bekr Alaeddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed el-Hanefî el-. *Bedâ'iyü's-şanâ'î fi tertibi's-şerâ'îk*. 7 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986.
- Kisbet, Mustafa. "İslâm Hukukunda Bir Tasarrufta Birden Çok Vekil Tayini ve Sonuçları". *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 7/1 (30 Haziran 2021), 727-750. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.911762>
- Mâverdü, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habîb el-. *el-Hâvi'l-kebîr fi fikhi mezhebi'l-İmâm eş-Şâfiî ve hüve şerhu Muhtasari'l-Müzenî*. 19 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999.
- Mukbil, Tâlib Kâid. *el-Vekâle fi'l-fikhi'l-İslâmî*. Riyad: Dârü'l-Livâ, 1983.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Muhyiddîn Yahyâ b. Şeref en-. *Minhâcu't-Ṭâlibîn ve'Umdetu'l-Muftîn fi'l-Fıkh*. thk. Şa'bân Muhammed Muhammed Tâhir. Lübnan; Beyrut: Dârü'l-Minhâc, 1425/2000.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref en-. *Ravdatu't-talibîn ve umdetü'l-muftiyyîn (müttekîn)*. thk. Züher eş-Şâviş. 12 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 3. Basım, 1992.
- Râfî, Ebu'l-Kasım Abdülkerîm b. Muhammed b. Abdilkerîm Kazvîni ed-. *el-Azîz şerhi'l-Vecîz = Fethü'l-azîz fi şerhi'l-Vecîz = eş-Şerhü'l-kebîr*. thk. Adil Ahmed Abdülmevcud - Ali Muhammed Muavvaz. 13 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.
- Remlî, Şemseddîn Muhammed b. Ahmed b. Hamza el-Ensârî er-. *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-minhâc*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1984.
- Ru'aynî, Ebû Abdullah Muhammed b. Muhammed er-. *Mevâhibu'l-Celîl fi Şerhi Muhtasari Halîl*. 6 Cilt. b.y.: Dârü'l-Fikr, 1412/1992.

- Sağlam, Hadi. “İslâm Hukuku ve Modern Hukuk Mukayesesi Gayesi Hukuki Temsil Olan Akitlerin Değerlendirilmesi (Vekâlet Örneği)”. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/1 (16 Haziran 2014), 1-56.
- Sâvî, Ahmed b. Muhammed es-. *Bulğatü's-sâlik li-akrebi'l-mesâlik ale's-Şerhi's-sağîr*. 4 Cilt. Kahire: Dârü'l-Ma'ârif, 1986.
- Serahsî, Ebû Bekr Şemsüleimme Muhammed b Ahmed b Sehl es-. *el-Mebsût*. 30 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1993.
- Şâban, Zekiyyüddin. *İslam Hukuk İlminin Esasları: (Usulü'l-Fikh)*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 29. Basım, 2018.
- Şebramellisî, Ebu'z-Ziyâ Nûruddîn Ali b. Ali. *Hâşiye alâ Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1984.
- Şeyhizâde, Damad Abdurrahman Gelibolulu. *Mecmau'l-enhur fi şerhi Mülteka'l-ebhur*. 2 Cilt. Dâru İhyai't-Türâsi'l-Arabî, ts.
- Şirbînî, Şemseddîn Hatîb Muhammed b. Ahmed Kâhîrî eş-. *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meâni elfâzi'l-Minhâc*. 6 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.
- Tanrıverdi, Hasan. *İslam Hukukunda ve Modern Hukukta Vekalet Akdi*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1998.
- Zeylâî, Fahreddin Osman b. Ali b. Mihcen ez-. *Tebyînü'l-hakâik fi şerhi Kenzi'd-dekâik*. 6 Cilt. Bulak, Kahire: Dârü'l-Kütübü'l-İslâmî, 1313.
- Zorlu, Süheyla - Zorlu, Süleyman Emre. “Günümüz Türk Hukuku ve Mecellede Vekâlet Sözleşmesinde Vekilin Borçları”. *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi* 2/1 (12 Eylül 2019), 9-29.

